

Úvod

1. PŘÍRODU – umění, jímž Bůh vytvořil a řídí svět – napodobuje *umění* člověka kromě mnoha jiného také tím, že dokáže vytvořit umělé zvíře. Vždyť proč neřici, že všechny *automaty* (stroje, jež se samy pohybují pomocí pružin a koleček jako hodinky) mají umělý život, ježto život není nic jiného než pohyb údů, jenž má počátek v nějaké důležité vnitřní části? Neboť co jiného je *srdce* než *pružina*, co *nervy* než *struny* a co *klouby* než *kolečka*, která uvádějí do pohybu celé tělo, jak to zamýšlel tvůrce? *Umění* jde však ještě dále a napodobuje ono rozumem obdařené, nejznamenitější dílo přírody – *člověka*. Vždyť umění vytváří onoho velkého LEVIATHANA zvaného SPOLEČENSTVÍ (*commonwealth*) nebo STÁT (*state*),² latinsky CIVITAS, jenž není nic než umělý člověk, byť větší a silnější než člověk přirozený, k jehož ochraně a obraně byl zamýšlen. *Suverenita* je jeho umělá *duše*, dávající celému tělu život a pohyb; *soudci* a jiní soudní a výkonní *úředníci* jsou umělé *klouby*; *odměny* a *tresty*, jimiž je každý kloub a úd spojen se sídlem suverenity a veden k plnění své povinnosti, jsou *nervy*, které činí totéž v přirozeném těle. *Majetek* a *bohatství* všech jeho členů jsou jeho *síla*; *salus populi*, *bezpečnost lidu*, je jeho *práce*; *rádci*, kteří mu předkládají všechno, co potřebuje vědět, jsou jeho *paměť*; *ekvita* a *zákony* jsou umělý *rozum* a *vůle*; *svornost* je *zdraví*, *vzpouza* je *nemoc*, *občanská válka* je *smrt*. Konečně *dohody* a *úmluvy*, jimiž byly části tohoto politického tělesa zprvu vytvořeny, sestaveny a sjednoceny, připomínají ono: *Fiat...!* neboli: „Učiňme člověka!“ vyslovené Bohem při stvoření.

2. Přirozenost tohoto umělého člověka popíši tak, že pojednám: za prvé, o jeho *látce* a *tvůrci*; obojím je *člověk*;

---

² Hobbes se pomocí slova „commonwealth“ (nebo též psáno i „common-wealth“) pokouší napodobit latinský výraz „*res publica*“. Překládáme dle kontextu jako „společenství“, „stát“ nebo „republika“. – Pozn. překl.

za druhé, *jak* a kterými *úmluvami* se vytváří; co jsou *práva* a oprávněná *moc* neboli *autorita suveréna*; co ji *zachovává* a *ničí*;
za třetí, co je *křesťanský stát*;
konečně, co je *království temnot*.

3. Prvního bodu se týká rčení, v poslední době užívané až příliš, totiž že *moudrost* se nezískává čtením *knih*, ale *lidí*. A tak ty osoby, které jiný důkaz své moudrosti většinou nemohou podat, velice rády ostrými odsudky pronášenými za zády dotčených prokazují, čeho se údajně dočetly v lidech. Existuje však i jiné rčení, které naše doba nechápe, z něhož by se lidé mohli, kdyby si dali tu práci, naučit správně jeden druhého číst, totiž: *Nosce teipsum!*, *Čti v sobě samém!* Toto rčení nemělo původně schvalovat barbarský postoj mocných vůči jejich podřízeným, jako činí dnes, ani podporovat nestydatost nižších vůči vyšším. Mělo nás spíše poučit, že díky podobnosti myšlenek a vášní jednoho člověka myšlenkám a vášním jiného se každý, kdo se zahledí do sebe a zváží, co činí, když *myslí*, *miní*, *usuzuje*, *doufá*, *bojí se* atd. a z jakých důvodů tak činí, přečte a bude znát myšlenky a vášně všech ostatních lidí za podobných okolností. Mluvím o podobnosti *vášni*, jako jsou *touha*, *strach*, *naděje* atd., které jsou u všech lidí stejné, nikoli o podobnosti *předmětů* vášní, tedy věcí, *po nichž toužíme*, *jichž se bojíme* a *v něž doufáme*. Ty se totiž vzhledem k odlišnostem individuálního založení a výchovy natolik různé a snadno se skryjí našemu poznání, že povahy lidských srdcí, jež jsou poskvrněny a zkaleny přetvářkou, lží, pokrytectvím a bludnými naukami, jsou čitelné pouze tomu, kdo srdce lidská zkoumá. Někdy úmysly lidí odhalíme z jejich činů, pokud to však činíme, aniž bychom je srovnávali s našimi vlastními činy a aniž bychom rozlišovali všechny okolnosti, jež by daný případ mohly změnit, pak se pokoušíme rozluštit šifru, ke které nemáme klíč, a většinou se necháme oklamat buď přehnanou důvěrou, anebo přehnanou nedůvěrou – podle toho, zda ten, kdo čte, je sám dobrý nebo zlý.

4. Ať už však člověk přečte někoho jiného z jeho jednání sebedokonaleji, pomůže mu to jen u jeho známých, a těch je jen pár. Ten, kdo má vládnout celému národu, musí číst v sobě; nesmí číst toho nebo onoho konkrétního člověka, nýbrž lidstvo. To je sice těžké, neskonalé těžší než naučit se nějakému jazyku nebo vědě; ale poté, co po pořádku a přehledně předložím své vlastní čtení, zbude jinému už jen zvážít, zda i on nenalézá v sobě totéž. Tento druh nauky totiž jiný důkaz nepřipouští.